

Nr 217

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ändring i folkskolestadgan.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* (I: 421) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 513), har, såvitt här är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om införande av följande ändrade lydelse — i samband med väntad allmän revision av folkskolestadgan — av nämnda stadgas § 35 mom. 2: Barns skolgång må börja det kalenderår, under vilket barnet fyller sex år, om dess föräldrar eller målsman så önska samt barnet enligt läkarundersökning och vid särskild skolmognadsprövning befinnes vara väl skolmoget.

Till stöd för detta yrkande har anförts huvudsakligen följande.

Varje förlängning av den obligatoriska skolans längd har mötts med missstro från dem som ansett det viktigare att barnen tidigt kommer ut i förvärvsarbetet än att de får en vidgad skolutbildning. Det vore oriktigt att förneka att denna skepsis funnits i vårt land i samband med beslutet om den nioåriga enhetsskolan även om den i riksdagen endast i ringa omfattning kommit till uttryck.

Den som riktats mot skolpliktstidens förlängning har i främsta rummet tagit fasta på den försening av förvärvsarbete, äktenskapsbildning och föräldraskap som indirekt följer för dem som efter avslutad nioårig skola tar risken av en mångårig specialutbildning. När studentexamensåldern nu genomsnittligen stigit ända upp till 20,0 år (enligt vissa undersökningar 20,1) är det givetvis uppenbart att t. ex. läkare ej kan ha avslutat sin utbildning förrän uppemot trettioårsåldern, om man tar hänsyn till den fördröjning som även sker genom värnpliktstjänstgöringen.

Önskemålen om en förkortad samlad skoltid för alla dem som skaffar sig en avancerad utbildning på den yrkesmässiga eller teoretiska sidan är sålunda alltjämt levande. De ökade kraven på nytt lärostoff och mera individuell omvårdnad i skolan är emellertid oförenliga med en allmän förkortning av själva skoltiden. Skolkommissionen har emellertid velat öppna möjligheten för studiebegåvade elever att passera det treåriga lågstadiet på två år och har även genom att sätta skolmognadsprov i system velat underlätta för begåvade sexåringar att vinna inträde i småskolans första klass. Båda dessa möjligheter har emellertid i mycket ringa utsträckning utnyttjats av eleverna. Ett huvudskäl härtill torde vara att den ålder av sju år, som fastställts i ett tidsläge, då långa skolvägar tillryggalagda till fots var en betydande realitet, av föräldraopinionen vanemässigt uppfattas som normal inträdesålder i skolan. Ändrade författningsbestämmelser och nya för-

utsättningar för ett tidigare inträde i skolan torde emellertid kunna påverka denna opinion.

En generell ändring av skolålderns början från sju till sex år för skolmogna barn förutsätter en ändring av 35 § 2 mom. i nu gällande folkskolestadga.

I samband med en kommande bearbetning av folkskolestadgan i dess helhet torde böra övervägas, om ej det nuvarande förfarandet kan förenklas och oförmälda moment i folkskolestadgan få följande formulering:

Barns skolgång må börja det kalenderår, under vilket barnet fyller sex år, om dess föräldrar eller målsman så önska samt barnet enligt läkarundersökning och vid särskild mognadsprövning befinnes vara väl skolmoget.

Därvid förutsätter vi att skolöverstyrelsen skulle utfärda bestämmelser om den särskilda skolmognadsprövningens utformning, såvida icke nu gällande cirkulär av den 3 maj 1949 och den 30 oktober 1951 samt kungörelsen den 4 juni 1954 nr 570 befinnes ge erforderliga anvisningar även vid detta mera summariska förfarande med större spelrum för föräldrarnas initiativ.

Vi förmodar dock att en allmän övergång till intagning vid sex års ålder icke skulle komma till stånd enbart genom en sådan stadgeändring så mycket mer som vi är livligt medvetna om det önskvärda i att föräldrar till sent utvecklade barn mera allmänt utnyttjar möjligheten att låta dem vänta till åttaårsåldern. Då vi emellertid tror att med nuvarande väl utvecklade skolskjutssystem och tidigare inträdande allmän skolmognad skolåldern i varje fall i städerna skulle kunna räknas från sex i stället för från sju år, önskar vi på längre sikt skapa förutsättningar härför.

Det bör därvid övervägas huruvida en mera allmänt organiserad förskoleverksamhet kan underlätta en tidigare läggning av skolpliktstidens början och om förutsättningen för detta är att förskolesystemet inordnas i skolorganisationen. Dock bör ett uppgivande av förskolans frivilliga karaktär ej komma i fråga.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från *skolöverstyrelsen*, vilket såsom *Bilaga* är fogad till detta utlåtande.

Utskottet. Enligt gällande bestämmelser i folkskolestadgan (§ 35 mom. 2) må barns skolgång börja det kalenderår, under vilket barnet före den 1 juli fyller sex år, om dess föräldrar eller målsmän så önska samt barnet enligt läkarundersökning och prövning i övrigt befinnes vara väl skolmoget. Efter framställning av skolrådet (skolstyrelsen) må dock vederbörande statens folkskolinspektör för visst fall kunna medgiva, att skolgången under nyss angivna förutsättningar må börja det kalenderår, under vilket barnet efter den 1 juli fyller sex år.

Det i motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, framställda förslaget avser att genom viss ändring av bestämmelserna i folkskolestadgan underlätta inträde i skolan vid sex års ålder. Skolöverstyrelsen har i sitt remissyttrande på anförda skäl avstyrkt bifall till den föreslagna ändringen i nämnda stadga.

Med beaktande av vad överstyrelsen i ärendet anfört har utskottet vid sin prövning av ifrågavarande motionsyrkande icke funnit sig böra biträda detsamma.

Utskottet hemställer alltså,

att motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 december 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 215.

Reservation

av herrar *Ohlson, Näsgård, Axel Andersson*, fröken *Elmén* och herr *Nihlfors*, vilka ansett, att utskottet bort ansluta sig till det i motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, gjorda yrkandet och alltså bort hemställa, att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser om sådan ändrad lydelse av § 35 mom. 2 gällande folkskolestadga, som åsyftas i nämnda motioner.

Bilaga

Till riksdagens statsutskott

Genom nådig remiss den 28 februari 1956 har skolöverstyrelsen anmodats att till riksdagens statsutskott inkomma med av utskottet begärt yttrande över inom första och andra kammaren väckta motioner (I: 421 och II: 513) angående det obligatoriska skolväsendet och dess överbyggnad på läroverks- och universitetsstadierna, såvitt gäller avsnitten under — — — II B 1 — — — s. 18 ff. Med anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

Det framlagda förslaget till ändring av § 35 mom. 2 första stycket folkskolestadgan överensstämmer i sak helt med vad skolkommissionen föreslog i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 juli 1946 angående ändring av gällande bestämmelser om intagning av barn i folkskola.

I sitt utlåtande den 18 oktober 1946 över skolkommissionens framställning ansåg sig överstyrelsen efter en utförlig motivering endast kunna tillstyrka förslaget i fråga om barn, som före den 1 juli fyllt sex år. Skolutredningen hade tidigare uttalat sig i samma riktning. Genom kungörelsen 1946: 735 fick ifrågavarande författningsrum sin nu gällande lydelse, som kan sägas representera en medelväg mellan de olika uppfattningarna i frågan på det sättet, att genom inkoppling av statens folkskolinspektör tillämpningen av bestämmelsen göres mer restriktiv i fråga om barn, som under senare halvåret fyller sex år.

Det nu aktuella förslaget innebär dels att nämnda restriktion bortfaller, dels att uttrycket »prövning i övrigt» utbytes mot »vid särskild skolmognadsprövning». Genom den sistnämnda ändringen skulle mognadsprövningen bli obligatorisk, vilket hittills ej varit fallet. Enligt den nu gällande lydelsen kan skolmognaden utrönas även på annat sätt än genom särskild prövning, t. ex. genom provplacering i skola. Att göra dessa särskilda skolmognadsprov obligatoriska är enligt överstyrelsens mening i nuvarande läge ej motiverat. I ovannämnda utlåtande framhöll överstyrelsen, att det ej får förbises, att dylika prov har begränsad giltighet och att risker för misstag föreligger. För att ytterligare belysa detta spörsmål vill överstyrelsen hänvisa till vad en fackpsykolog (professor Elmgren i Katz, Handbok i psykologi) anfört beträffande begreppet skolmognad. Han skriver: »Faran med detta begrepp är att man lockas att tro på existensen av någon slags funktion, som kan kallas skolmognad och för vilken särskilda s. k. skolmognadstest kan utvecklas. Visserligen reserverar man sig i regel och menar att skolmognaden egentligen är ett sammelbegrepp, som täcker många beteendevarianter och funktioner, t. ex. allmän intelligensutveckling, s. k. läsberedhet, uppnärksamhetens mognad, social anpassning och även rent allmän kroppsutveckling. Men risken finns där att man inbillar sig, att det är möjligt att konstruera särskilda test för i grunden så heterogena företeelser.» Efter att ha jämfört med intelligensstestningarna, som efter decenniernas forskning och praktisk tillämpning fått en fast grund, fortsätter han: »Men vid bestämmandet av den s. k. skolmognaden har man på ett ungefär sökt fastställa vad det är som gör att ett barn är skolmoget eller motsatsen. Så har man konstruerat vissa test — eller försök till test — som har till uppgift att kvantitativt gradera ett i grunden så oanalyserat funktionellt begrepp.»

Motionärerna utgår ifrån att en tidigare inträdande allmän skolmognad skulle föreligga. Detta uttalande bör ses emot bakgrunden av vad ovan anförts. Att ett barn anses vara skolmoget innebär intet annat, än att det beräknas kunna med fördel deltaga i skolans undervisning, sådan den f. n. bedrives. Skulle inträdesåldern sänkas på sätt motionärerna föreslagit, finnes skäl för antagandet, att undervisningen delvis måste läggas om i riktning mot mera lek, manuella sysselsättningar och rörelsemöjligheter. Lika så måste man då sannolikt överväga lämpligheten av mindre klasser och kortare skoldag. Slutligen bör erinras om att underåriga skolbarn ej sällan får skolsvårigheter av olika art.

I motionerna beröres förskoleverksamheten och frågan om dess inordnande i skolorganisationen. Det må här erinras om att överstyrelsen i olika sammanhang förordat, att förskoleinstitutionerna organisatoriskt anknytes till skolväsendet i övrigt. I förskolan torde förutsättningarna för en mera helhetsbetonad bedömning av barns skolmognad vara de bästa tänkbara.

Överstyrelsen har icke funnit, att något nytt tillkommit, som kan föranleda, att överstyrelsen frångår sin tidigare uppfattning i föreliggande fråga, och kan därför icke tillstyrka den föreslagna ändringen i folkskolestadgan.

Stockholm den 7 april 1956

NILS GUSTAV ROSÉN

GUNNAR ENGSTRÖM

Gösta Lindqvist